

23. Про національний план дій на 2013 рік щодо впровадження Програми економічних реформ на 2010-2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава»: Указ Президента України від 12.03.2013 р. № 128/213 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.president.gov.ua/documents/15521.html. – Заголовок з екрана.

24. Про схвалення Стратегії розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 17 жовтня 2013 р. № 806-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/806-2013-p> – Заголовок з екрана.

УДК 349.442.237.7(477)

ПРАВОВІ ОСОБЛИВОСТІ РЕЄСТРАЦІЇ І РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ДОРАДНИЦТВА

Тараненко Л. С.,

кандидат юридичних наук, доцент кафедри
трудового, земельного та господарського права
Хмельницького університету
управління та права

Анотація: Досліджено питання особливостей правового регулювання реєстрації дорадників. Висвітлено порядок отримання ними кваліфікаційного посвідчення. Звернуто увагу на роль регіональних кваліфікаційних і апеляційних комісій у набутті кваліфікації сільськогосподарського дорадника або сільськогосподарського експерта-дорадника. Розглянуто права, обов'язки, компетенцію дорадників та вимоги, які висуває законодавство до сільгоспдорадників. Формуються пропозиції щодо удосконалення правового статусу сільськогосподарських дорадників і експертів-дорадників. Зроблено висновок про доцільність створення сільськогосподарських дорадчих служб та про удосконалення законодавства про них.

Ключові слова: дорадчі служби, професійне навчання, кваліфікаційний іспит, кваліфікаційне свідоцтво, вимоги до дорадників, реєстр сільськогосподарських дорадників, надання дорадчих послуг.

Аннотация: Исследуются вопросы правовых особенностей регистрации субъектов сельскохозяйственного консультирования и их деятельности. Освещен порядок получения или квалификационного удостоверения. Обращено внимание на роль региональных квалификационных и апелляционных комиссий в получении квалификации сельскохозяйственного советника или эксперта-советника. Рассматриваются права, обязанности, компетенция и требования, которые предусмотрены действующим законодательством. На основании проведенного анализа внесены предложения об уточненном правовом статусе сельскохозяйственных консультантов и экспертов-консультантов. С целью активизации деятельности этих советников, сделан вывод о целесообразности создания сельскохозяйственной совещательной службы и усовершенствовании законодательства о ней.

Ключевые слова: сельскохозяйственные совещательные службы, профессиональное обучение, квалификационное свидетельство, реестр сельскохозяйственных консультантов, предоставление совещательных услуг.

Annotation: The issue of peculiarities of legal regulation of the advisors registration has been researched. The order of getting the qualification certificate by them has been outlined. The attention to the role of regional and qualification and appellate commissions in obtaining the qualification of agricultural advisor or agricultural expert-advisor has been attracted. The rights, obligations, advisors competence, and requirements the legislation put forward to the agricultural advisors have been examined. The propositions as to the improvement of the agricultural advisors and agricultural expert-advisors legal status are formed. The conclusion on the appropriateness of formation of advisory services and on the improvement of the legislation concerning them has been made.

Key words: advisory services, professional training, qualification certificate, agriculture advisors register, providing advisory services.

При побудові ринкових відносин в аграрному секторі економіки вимагається здійснення низки реформ, спрямованих на правові, економічні, організаційні, соціальні та інші аспекти цієї сфери народного господарства, наслідком реформування має стати таке функціонування сільського господарства, яке б забезпечувало повне задоволення внутрішніх потреб країни і гарантувало б продовольчу безпеку держави. Актуальність цієї статті полягає у спробі вирішення цих потреб за активної діяльності на професійному рівні дорадчих служб, сільськогосподарських дорадників, сільськогосподарських експертів-дорадників. У зв'язку з цим, на сьогодні є доцільним здійснити дослідження особливостей правового регулювання реєстрації та регулювання діяльності дорадництва в сільському господарстві України. Це дасть змогу прослідкувати джерела регламентування діяльності

суб'єктів сільськогосподарського дорадництва. До сьогодні в аграрному праві України майже не проводились комплексні дослідження цих питань.

У наукових дослідженнях вітчизняних вчених юристів розглядалися лише окремі питання правового регулювання діяльності сільськогосподарського дорадництва. Таке дослідження в економічному напрямі в основному здійснювалось ученими сільськогосподарської, економічної науки. Слід відзначити наукові здобутки: Б.Ф. Безпалога, О.М. Бородіна, О.А. Галич, С.Ф. Домбровського, Л.В. Доценко, В.М. Єрмоленка, Т.П. Кальна-Дубінюк, Т.А. Кравченко, М.Ф. Кропивко, Б. Рунова, А.Т. Цвігуна, Р.М. Шмідта та інших. В основному їх дослідження стосувалися загальних питань діяльності дорадництва.

Метою статті є визначення особливостей реєстрації сільськогосподарських дорадників, роль кваліфікаційної і апеляційної комісії у набутті кваліфікації дорадника або дорадника-експерта.

Здійснити аналіз порядку та умови проведення навчання, кваліфікаційного іспиту, видання сертифікату на право на надання дорадчих послуг, забезпечення державного регулювання в галузі дорадчої діяльності та внесення відповідних пропозицій по удосконаленню законодавства з цих питань.

У ст. 1 Закону України «Про сільськогосподарську дорадчу діяльність» визначається, що до суб'єктів сільськогосподарської дорадчої діяльності слід відносити сільськогосподарські дорадчі служби, сільськогосподарських дорадників та сільськогосподарських експертів-дорадників [1]. На виконання вимог ст. 10 цього Закону Міністерство аграрної політики України наказом за № 311 від 11 липня 2005 року «Про професійне навчання дорадників та експертів-дорадників» затвердило систему професійного навчання цих суб'єктів встановило, що його належить здійснювати на базі аграрних вищих навчальних закладів 3-4 рівнів акредитації [2]. Цим наказом закріплено, що система професійного навчання дорадників та експертів-дорадників провадиться за напрямками підготовки, перепідготовки й підвищення кваліфікації.

Згідно зі ст. 10 Закону (в редакції від 2 грудня 2010 р., № 2754-VI) підвищення кваліфікації вказаних суб'єктів здійснюється не менше одного разу в 5 років і є необхідною умовою для проведення ними своєї професійної діяльності у сфері сільськогосподарського дорадництва [3].

Виконуючи вимоги ст. 11 названого Закону Міністерство аграрної політики України 26 квітня 2005 року видало наказ, яким затверджено Положення про кваліфікаційне свідоцтво сільськогосподарського дорадника та сільськогосподарського експерта-дорадника [4]. Цим Положенням встановлено порядок видачі, форму, зупинення дії та/або анулювання кваліфікаційного свідоцтва сільськогосподарського дорадника, сільськогосподарського експерта-дорадника і проведення для них кваліфікаційних іспитів.

Мета проведення кваліфікаційних іспитів – перевірка рівня знань і практичних навичок фізичних осіб, які здійснюють дорадчу діяльність, забезпечення на належному рівні надання суб'єктам господарювання в сільській місцевості й сільському населенню соціально спрямованих дорадчих послуг.

Закон України «Про сільськогосподарську дорадчу діяльність» закріплює уніфіковані визначення суб'єктів дорадництва. Так, сільськогосподарським дорадником є фізична особа, яка на професійних засадах провадить дорадчу діяльність, склала кваліфікаційний іспит, одержала кваліфікаційне свідоцтво і внесена до Реєстру сільськогосподарських дорадників і сільськогосподарських експертів-дорадників. Експертом-дорадником вважається фізична особа, яка здійснює дорадчу діяльність не на постійній основі, одержала кваліфікаційне свідоцтво відповідно до вимог законодавства, надає дорадчі послуги на запити дорадчих служб і дорадників і відповідає вимогам законодавства [1]. Сільськогосподарськими експертами-дорадниками можуть бути працівники

закладів науки й освіти, інші вузькоспеціалізовані фахівці, внесені до Реєстру дорадників.

Як відмічає, Л. В. Доценко, законом визначено великий обсяг вимог, що висуваються до сільгоспдорадників. На них покладаються певні обов'язки й завдання, які вони не в змозі будуть ефективно виконувати без відповідних знань і практичних навичок [5].

До дорадників висуваються такі кваліфікаційні вимоги: а) як повна вища освіта відповідного напрямку підготовки (магістр, спеціаліст); б) наявність кваліфікаційного свідоцтва встановленого зразка; в) підвищення кваліфікації один раз у 5 років; г) стаж роботи в аграрному секторі економіки або в аграрних та інших закладах науки й освіти не менше 3-х років [6, с. 63].

Виконуючи свої професійні обов'язки, сільськогосподарський дорадник співпрацює з колегами-професіоналами – приватними консультантами, консультаційними компаніями й відділами – у випадках, коли їх допомога чи порада виходить за межі його компетенції. У таких ситуаціях він завжди має посылатися на джерело інформації або наданої поради [7, с. 27].

Важливим і невід'ємним складником у професійній діяльності сільськогосподарського дорадника при наданні дорадчих послуг є обов'язок дотримуватися законодавства про конфіденційну, таємну і службову інформацію [8].

Постановою КМУ від 3 липня 2006 року № 897 затверджено Положення про реєстри сільськогосподарських дорадників та експертів-дорадників, яке визначає порядок створення й ведення Реєстру сільськогосподарських дорадників і експертів-дорадників (надалі-Реєстр), які надають дорадчі послуги [9]. Метою його запровадження є забезпечення: (а) ведення єдиного обліку сільськогосподарських дорадників і експертів-дорадників, які надають дорадчі послуги; (б) відкритості інформації про них; (в) створення сприятливих умов для інформатизації аграрної сфери. Реєстр створюється і ведеться Міністерством аграрної політики та продовольства України у формі [10].

Сільськогосподарський дорадник та експерт-дорадник подають Міністерству аграрної політики та продовольства України заяву про внесення даних до Реєстру [11].

На виконання основного Закону України «Про сільськогосподарську дорадчу діяльність» з метою належного забезпечення підготовки, складання кваліфікаційних іспитів та одержання кваліфікаційних свідоцтв дорадників та експертів-дорадників і включення їх до Реєстру, Міністерство аграрної політики України 13 вересня 2006 року прийняло наказ за №519 «Про організацію професійної підготовки та проведення дорадчої діяльності на професійному рівні» [12]. Цим наказом визначено порядок проведення навчання членів регіональних комісій та фізичних осіб, які проводять дорадчу діяльність і проводять кваліфікаційний іспит фахівців, які мають бажання на професійному рівні займатися дорадництвом. За умови успішного навчання видається свідоцтво встановленого зразка.

Наказом Міністерства аграрної політики України затверджено склад регіональних кваліфікаційних комісій, регіональних координаторів та апеляційної комісії (згодом він зазнав змін і доповнень) [13]. Ним затверджено склад регіональних кваліфікаційних комісій, перелік організацій – регіональних координаторів і склад апеляційної комісії. На регіональних координаторів покладено обов'язок забезпечити підготовку методичних матеріалів і місце для проведення кваліфікаційного іспиту фахівців, які мають бажання на професійному рівні здійснювати дорадчу діяльність.

Ряд аграрних університетів зобов'язано проводити навчання членів регіональних кваліфікаційних комісій і фізичних осіб, які займаються дорадчою діяльністю відповідно до методичних рекомендацій, затверджених Департаментом аграрної освіти, науки та дорадництва Міністерства аграрної політики та продовольства України 10 квітня 2006 р. [14]. Слухачам, які успішно завершили таке навчання, видавати свідоцтво про навчання встановленого зразка.

Крім того, з метою належної професійної підготовки суб'єктів дорадництва, складання кваліфікаційних іспитів, одержання кваліфікаційних свідоцтв і включення їх до Реєстру сільськогосподарських дорадників і експертів-дорадників Міністерство аграрної політики та продовольства України затвердило організаційно-методичні документи з проведення цих іспитів для вказаних осіб [15-17].

У Концепції державної цільової програми сільськогосподарської дорадчої діяльності, схваленої Кабінетом Міністрів України звернено увагу на розв'язання проблеми щодо обґрунтування оптимального варіанту надання дорадчих послуг та оплати їх [19].

Виходячи із соціально-економічної ситуації, що склалася в сільській місцевості, найбільш прийнятним є змішаний варіант одержання сільським населенням дорадчих послуг за рахунок бюджетних коштів.

Слід врахувати, що особливості надання дорадчих послуг з технічного й технологічного обслуговування АПК України визначено Законом України «Про систему інженерно-технічного забезпечення агропромислового комплексу України» [19], яким встановлено правові, економічні й організаційні засади формування й функціонування системи інженерно-технічного забезпечення АПК, регулюються відносини в цій сфері. Норми цього закону спрямовані на розвиток економічних умов для створення, випробування, виробництва, реалізації, використання й обслуговування технічних засобів для галузей агропромислового виробництва.

Постановою КМУ затвердив Державну цільову програму сільськогосподарської дорадчої діяльності, якою зобов'язав Міністерство економіки України за поданням Міністерства аграрної політики та продовольства України щороку включати визначені цією Програмою завдання, заходи й показники до відповідних розділів проекту Державної програми економічного й соціального розвитку на відповідний рік [20].

Виникнення проблеми у аграрних суб'єктів сільськогосподарської діяльності, які провадять свою діяльність у сільській місцевості у зв'язку з ненаданням належних правових та інших послуг сільському населенню.

Значний вплив на інформаційне забезпечення АПК дорадчими службами мають Закони України «Про інформацію», «Про доступ до публічної інформації» [8; 20], особливо що стосується правової інформації. Особливу роль відіграє Указ Президента України від 5 травня 2011 р., №547/2011 «Питання забезпечення органами виконавчої влади доступу до публічної інформації» [21].

Проблема, яка склалася з наданням сільськогосподарським суб'єктам господарювання на селі інформаційно-дорадчих послуг потребує невідкладного розв'язання державою. Основні прогностичні обсяги й джерела фінансування дорадництва наведені в Державній цільовій програмі сільськогосподарської дорадчої діяльності, затвердженій постановою КМУ.

Одержання сільським населенням дорадчих послуг може здійснюватися шляхом надання суб'єктам господарювання, які провадять діяльність у сільській місцевості й сільському населенню, соціально спрямованих дорадчих послуг, що мають найбільший соціальний ефект, за рахунок коштів Держбюджету, а інших послуг – за рахунок замовників [22, с. 394].

Таким чином, забезпечення виконання завдань, які поставлені перед сільськогосподарською дорадчою службою повинно здійснюватися шляхом належного регулювання її діяльності, що надасть можливість створити умови для адаптації діяльності суб'єктів сільськогосподарського господарювання, які здійснюють діяльність на селі, до вимог ринкової економіки, підвищити рівень якості життя сільського населення й комплексного розвитку села [23, с. 178-181].

Тому саме, із цією метою Кабінет Міністрів України, через Міністерство аграрної політики та продовольства України, в межах своїх повноважень, повинен забезпечувати:

- конкурентоспроможність суб'єктів господарювання в сільській місцевості і збільшення обсягів залучення інвестицій у розвиток сільського господарства й села взагалі;
- залучення у виробництво товарної сільськогосподарської продукції особистих селянських господарств, перетворення їх на сучасні фермерські господарства, участь у виконанні державних і місцевих програм підтримки сільськогосподарського виробництва, агротехнологічного й сервісного забезпечення, а також формування постачальницьких і збутових обслуговуючих кооперативів;
- передумови для розвитку людського потенціалу, розширення сфери зайнятості сільського населення, наближення рівня оплати праці в сільському господарстві до середнього показника в національній економіці й заохочення молоді до роботи і постійного проживання в сільській місцевості;
- умови для ефективного впливу аграрної освіти, науки й дорадництва на сільськогосподарське

виробництво з метою переходу галузі на інноваційну модель розвитку;

– розвиток сільських територіальних громад, інфраструктури сільських населених пунктів і формування середнього класу в сільській місцевості;

– проведення постійної співпраці між місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування й суб'єктами господарювання, зайнятих діяльністю в сільській місцевості, і сільським населенням з питань реалізації аграрної політики;

– зменшення навантаження на соціальні фонди і збільшення надходжень до місцевих бюджетів для розв'язання проблем сільських територій.

При дослідженні особливостей реєстрації і регулювання діяльності суб'єктів сільськогосподарського дорадництва, правового статусу сільськогосподарських дорадників та експертів-дорадників виникає питання про належне забезпечення нормативного регулювання фахових і кваліфікаційних вимог, що висувуються до них. З цією метою Міністерству аграрної політики та продовольства України бажано за погодженням з Міністерством праці та соціальної політики України затвердити кваліфікаційні характеристики сільськогосподарського дорадника та експерта-дорадника. Тому вважаємо, що особам, які бажають здійснювати дорадчу діяльність як сільськогосподарський дорадник чи сільськогосподарський експерт-дорадник, необхідно висунути такі кваліфікаційні вимоги: а) повна вища освіта відповідного напрямку підготовки (магістр, спеціаліст); б) наявність кваліфікаційного свідоцтва сільськогосподарського дорадника та сільськогосподарського експерта-дорадника встановленого зразка; в) підвищення кваліфікації не менше одного разу в 5 років; г) стаж роботи в аграрному секторі економіки не менше 3-х років; д) знання чинного законодавства, що входить до їх компетенції. При розробці таких характеристик треба врахувати Положення про кваліфікаційне свідоцтво сільськогосподарського дорадника та сільськогосподарського експерта-дорадника, затверджене наказом Міністерства аграрної політики України від 26 квітня 2005 р. [4].

Бажано розробити й затвердити Верховною Радою України Державну програму розвитку сільськогосподарської дорадчої діяльності на період до 2020 року, в якій передбачити розширення прав Міністерства аграрної політики та продовольства України в питаннях розвитку діяльності дорадчих служб у цілому по країні.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про сільськогосподарську дорадчу діяльність: Закон України від 17.06.2004 р., №1807-ІУ // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 38. – Ст. 470.
2. Про професійне навчання дорадників та експертів-дорадників: наказ Міністерства аграрної політики України від 11.07.2005 р., № 311 [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/1_doc2.nst/link1/FIN14959.html.
3. Про внесення змін до Закону України «Про сільськогосподарську дорадчу діяльність»: Закон України від 02.12.2010 р., №2754-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2011. – №18. – Ст. 129.

4. Про затвердження Положення про кваліфікаційне свідоцтво сільськогосподарського дорадника та сільськогосподарського експерта-дорадника: наказ М-ва аграр. політики України від 26.04.2005 р., № 176 // Офіційний вісник України. – 2005. – №31. – Ч. 2. – Ст. 1882.

5. Доценко Л.В. Організаційно-економічні засади функціонування дорадчих закладів з обслуговування сільськогосподарських підприємств: автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. екон. наук: 08.06.01. / Л.В. Доценко. – Миколаїв, 2004. – 19 с.

6. Бородіна О.М. Науково-прикладні аспекти розвитку дорадництва у сільському господарстві / О.М. Бородіна // Вісн. аграр. науки. – 2001. – №12. – С.63-64.

7. Рунов Б. Подготовка кадров для информационно-консультационных служб Б. Рунов // Экономика сельск. хоз-ва России. – 1998. – №7 – 37с.

8. Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13.01.2011 р., № 2939-VI // Уряд. кур'єр. – 2011. – № 28. – 15 лютого – С. 10-11.

9. Про затвердження положень про реєстри сільськогосподарських дорадчих служб, а також сільськогосподарських дорадників і експертів-дорадників: пост. Кабінету Міністрів України від 03.07.2006 р., № 897 (з наступними змінами та доповненнями) // Офіційний вісник України. – 2006. – №27. – Ст. 1939.

10. Положення про Міністерство аграрної політики та продовольства України: Указ Президента України від 23.04.2011 р., №500/2011 (з наступними змінами та доповненнями) // Уряд. кур'єр. – 2011. – № 89. – 19 травня – С. 12-15.

11. Регламент регіональної кваліфікаційної комісії з перевірки рівня знань та практичних навичок сільськогосподарської дорадчої та апеляційної комісії: наказ М-ва аграр. політики України від 22.05.2008 р., № 324 // Офіційний вісник України. – 2008. – № 47. – Ст. 1549.

12. Про організацію професійної підготовки та проведення дорадчої діяльності на професійному рівні: наказ М-ва аграр. політики України від 13.09.2006 р., № 519 (з наступними змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minagro.gov.ua/page/?3355>.

13. Про затвердження складу регіональних кваліфікаційних комісій, регіональних координаторів та апеляційної комісії: наказ М-ва аграр. політики України від 31.01.2006 р., № 26 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ministry.gov.ua/?nid=7238>.

14. Методичні рекомендації з проведення кваліфікаційного іспиту фахівців, які мають бажання на професійному рівні проводити дорадчу діяльність: затв. Департаментом аграрн. освіти та дорадництва М-ва аграр. політики від 10.04.2006 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.smcae.kiev.ua/pdf/met_rekomend.pdf.

15. Реєстр сільськогосподарських дорадників та експертів-дорадників: наказ М-ва аграр. політики України від 24.02.2007 р., № 121 (з наступними змінами та доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon.nau.ua/doc/?uid=1021.4201.0>

16. Про затвердження організаційно-методичних документів з проведення кваліфікаційних іспитів сільськогосподарських дорадників, сільськогосподарських експертів-дорадників: наказ Міністерства аграрної політики України від 16.04.2008 р., № 250 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minagro.gov.ua/page/?6379>.

17. Про схвалення Концепції Державної цільової програми сільськогосподарської дорадчої діяльності на 2006-2009 роки: пост. Кабінету Міністрів України від 20.06.2005 р., №210-п // Офіційний вісник України. – 2005. – № 25. – Ст. 1447.

18. Про систему інженерно-технічного забезпечення агропромислового комплексу України: Закон України від 05.10.2006 р., №229-V (з наступними змінами та доповненнями) // Уряд. кур'єр. – 2006. – № 205. – 1 лист. / Орієнтир. – 2006. – №33. – С. 1-6.

19. Про затвердження Державної цільової програми сільськогосподарської дорадчої діяльності на період до 2009 року: Постанова Кабінету Міністрів України від 11.07.2007 р., № 927 // Офіційний вісник України. – 2007. – №52. – Ст. 2125.

20. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 р., №2657-ХІІ (з наступними змінами та доповненнями) // Відомості Верховної Ради України. – 1992. – № 48. – Ст. 650.

21. Питання забезпечення органами виконавчої влади доступу до публічної інформації: Указ Президента України від 05.05.2011 р., № 547/2011 // Уряд. кур'єр. – 2011. – №84. – 12 травня. – С. 18.

22. Позняк Е.В. Перспективи розвитку сільськогосподарської дорадчої діяльності в Україні: аграрно-правові плебсологічні аспекти / Е.В. Позняк // Плебсологічна оцінка сучасної світової фінансово-економічної кризи і завдань стратегічного менеджменту: матер. другої всеукр. наук.-практ. конф. (24 квіт. 2009 р.) / Випуск 2. – К.: ВПЦ «Київський університет», 2009 – С. 178-181.

23. Аграрне право України: підруч. / В.М. Єрмоленко, О.В. Гафурова, М.В. Гребенюк [та ін.]; за заг. ред. В.М. Єрмоленка. – К.: Юрінком Інтер, 2010. – 608 с.

УДК 349.412.28

СУБ'ЄКТНИЙ СКЛАД ПРАВОВІДНОСИН З ВІДЧУЖЕННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ДІЛЯНОК ДЛЯ СУСПІЛЬНИХ ПОТРЕБ ТА З МОТИВІВ СУСПІЛЬНОЇ НЕОБХІДНОСТІ

Суєтнов Є. П.,

кандидат юридичних наук,
асистент кафедри екологічного права
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого,
м. Харків

Анотація: У статті досліджено суб'єктний склад правовідносин з відчуження земельних ділянок і розмішених на них об'єктів нерухомого майна для суспільних потреб та з мотивів суспільної необхідності. Здійснено загальну характеристику та класифікацію таких суб'єктів за різними критеріями.

Ключові слова: відчуження земельних ділянок, викуп земельних ділянок, примусове відчуження, експропріація, суспільні інтереси, суспільні потреби, суспільна необхідність.

Аннотация: В статье исследован субъектный состав правоотношений по отчуждению земельных участков и размещенных на них объектов недвижимого имущества для общественных потребностей и по мотивам общественной необходимости. Проведена общая характеристика и классификация таких субъектов по различным критериям.

Ключевые слова: отчуждение земельных участков, выкуп земельных участков, принудительное отчуждение, экспроприация, общественные интересы, общественные потребности, общественная необходимость.

Annotation: In article the subject structure of legal relations of the alienation of land plots and placed on them real estate objects for public needs or on public necessity motives was investigated. The general characterization and classification of these subjects by the various criteria were conducted.

Key words: alienation of land plots, redemption of land plots, compulsory alienation, expropriation, public interests, public needs, public necessity.

У наш час правове регулювання відносин з відчуження приватних земель у суспільних інтересах здійснюється Конституцією України [1], Земельним кодексом України [2] (далі – ЗК України), Законом України «Про відчуження земельних ділянок, інших об'єктів нерухомого майна, що на них розміщені, які перебувають у приватній власності, для суспільних потреб чи з мотивів суспільної необхідності» від 17 листопада 2009 р. [3] (далі – Закон) та іншими нормативно-правовими актами.

Згідно з ч. 1 ст. 7 Закону органи виконавчої влади й органи місцевого самоврядування вправі викуповувати земельні ділянки та розміщену на них нерухомість для вичерпного переліку суспільних потреб, як-то: забезпечення національної безпеки й оборони; будівництво доріг, мостів, естакад, нафто-, газо- та водопроводів, ліній електропередачі, зв'язку, аеропортів, морських портів, нафтових і газових терміналів, електростанцій; розміщення іноземних дипломатичних представництв, консульських

установ; об'єктів, пов'язаних з видобуванням корисних копалин; будівництво захисних гідротехнічних споруд, нафтових і газових свердловин, споруд для підземного зберігання нафти та газу, захоронення шкідливих речовин і відходів; створення міських парків, дошкільних навчальних закладів, майданчиків відпочинку, стадіонів, кладовищ; розташування об'єктів природно-заповідного фонду.

Відповідний орган приймає рішення про викуп земельної ділянки й іншої нерухомості та надсилає їхньому власникові повідомлення з інформацією щодо умов викупу. Після отримання повідомлення власник надає згоду на викуп або відмовляється від нього. У випадку згоди між власником і представником органу, який прийняв рішення, проводяться переговори, за наслідками яких укладається договір купівлі-продажу, міни або інший правочин. У разі ж незгоди власника з викупом об'єктів для суспільних потреб, вони згідно з ч. 1 ст. 15 Закону на підставі рішення суду можуть бути відчужені примусово з мотивів суспільної